50

כי תבוא Ki Tavo

Deuteronomy 26:1-29:8

- וְהִיָהֹ כִּי־תַבָּוֹא אֶל־הַאָּרֶץ אֲשֶׂרֹ יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ נֹתֶן לְךְ נַחֲלֵה וִירִשׁתַה וַיָשַׂבַתְּ בָּה:
- 1 When you enter the land that your God is giving you as a heritage, and you possess it and settle in it,
- וְלָקְחְתְּ מַרֵאשַׂית וּ כָּל־פְּרָי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָבִיא מְאַרְצְךָ אֲשֶּׁר יְהֹנָה אֱלֹהֶיךָ נֹתְן לְךְ וְשַׁמְתְ בַּטְנֶא וְהְלַכְתָּ אֶל־הַמִּלְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַרֹ יְהֹנָה אֵלֹהֵיך לִשֹׁכֵּן שִׁמִוֹ שֵׁם:
- 2 you shall take some of every first fruit of the soil, which you harvest from the land that your God הוהי is giving you, put it in a basket and go to the place where your God הוהי will choose to establish the divine name.
- וּבָאתָּ אֶל־הַכּּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמֵים הָהֶם וְאָמֵרְתַ אֵלִיו הְגָּדְתִּי הַיוֹם לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶּׁר נִשְׁבָּע יְהֹוָה לַאֲבֹתִינוּ לַתֵת לָנוּ:
- 3 You shall go to the priest in charge at that time and say to him, "I acknowledge this day before your God הוהי that I have entered the land that swore to our fathers to assign us."
- ּוְלָקָח הַכֹּהָן הַטָּנֶא מיִדְרָ וְהֹנִיחוֹ לִפְנֵי מִזְבְח יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ:
- The priest shall take the basket from your hand and set it down in front of the altar of your God הוהי.
- וְעָנִיתְ וְאָמַרְתְּ לִפְנֵי | יְהֹוָה אֱלֹהֶירָ אֲרַמֵיֹ אֹבֶד אָבִי וַיָּרֶד מִצְלַיִמָה וַיָּגָר שִׁם בִּמִתְי מִעָט וַיְהִי־שַׁם לְגִוֹי גָּדִוֹל עָצִּוּם וִרְב:
- 5 You* shall then recite as follows before your God יהוה: "My father was a fugitive Aramean. He went down to Egypt with meager numbers and sojourned there; but there he became a great and very populous nation.
- וַיָּרֶעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיִּעְנִוּנוּ וַיִּתְנְוּ עָלְינוּ עֲבֹרָה קשָה:
- 6 The Egyptians dealt harshly with us and oppressed us; they imposed heavy labor upon us.
- וַנִּצְעַׂק אֶל־יְהוֹוָה אֱלֹהָי אֲבֹתִינוּ וַיִּשְׂמָע יְהוֹה אֶת־קֹלֵנוּ וַיָּרְא אֶת־עַנְיָנוּ וְאֶת־עַמַלָנוּ וְאֶת־לַחֲצֵנוּ:
- 7 We cried to הוהי, the God of our ancestors, and heard our plea and saw our plight, our misery, and our oppression.
- וַיוֹצִאָנוּ יְהוָהֹ מִמְצְלַיִם בְּיָד חֲזָקהׁ וּבִזְרַעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא נָּדְל וּבאתוֹת וּבמפתים:
- 8 הוהי freed us from Egypt by a mighty hand, by an outstretched arm and awesome power, and by signs and portents,
- וַיְבאָנוּ אֶל־הַמַקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן־לָנוּ אֶת־הָאָכֶץ הַוֹּאת אֶכֶץ זָבְת חִלָּב וּדְבַש:
- 9 bringing us to this place and giving us this land, a land flowing with milk and honey.
- וְעַתָּה הַנָּה הַבַּאתִיּ אֶת־רֵאשִׁיתֹ פְרֵי הַאֲדָמָה אֲשֶׂר־נָתְתָּה לִּי יְהֹוָה וְהַנַּחְתַּוֹ לִפְנֵי יִהֹוָה אֱלֹהֵיךָ וְהְשִׁתְּחֵוֹיתְ לִפְנֵי יְהוָה אֵלֹהֵיךָ:
- 10 Wherefore I now bring the first fruits of the soil which You, הוהי, have given me." You shall leave it* before your God הוהי and bow low before your God.
- ּוְשָׂמַחְתָּ בְכָל־הַטּוֹב אֲשֶׂר נְתַן־לְךָ יְהֹנָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתַךָ אַתָּה וְחַלֵּוֹי וְהַגֵּר אֲשֶׂר בִּקרְבָךָ:
- 11 And you shall enjoy, together with the [family of the] Levite and the stranger in your midst, all the bounty that your God הוהי has bestowed upon you and your household.

- ענת שנת שנת השלישת שנת When you have set aside in full the tenth part of הַמַעשר ונַתַתָּה לַלָּוִי לְגֵּר לַיַתוֹם ולַאַלְמַנָּה וָאַכְלוּ בשעביך ושבעו:
 - your yield—in the third year, the year of the tithe* —and have given it to the [family of the] Levite, the stranger, the fatherless, and the widow, that they may eat their fill in your settlements,
- 13 ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן־הבית וגם נתתיו לַלֵּנִי וַלָגֵר לַיַתוֹם וַלָּאַלְמַנָּה כַכַל־מִצְוַתְדָ אֲשֵׂר צִוַיתְנִי לא־עברתי ממצותיך ולא שכחתי:
 - you* shall declare before your God הוהי: "I have cleared out the consecrated portion from the house; and I have given it to the [family of the] Levite, the stranger, the fatherless, and the widow, just as You commanded me; I have neither transgressed nor neglected any of Your commandments:
- 14 לא־אַכַּלתִי באני ממנו ולא־בערתי ממנו בטמא ולא־נתתי ממנו למת שמעתי בקול יהוה אַלהֹי עשיתי ככל אֲשֶׁר צוִיתְנִי:
 - * I have not eaten of it while in mourning, I have not cleared out any of it while I was impure, and I have not deposited any of it with the dead.* I have obeyed my God הוהי; I have done just as You commanded me.
- 15 הַשִּלֶּיפָה מִמִעון קִדְשַׁךָ מוְ־הַשַּׁמַיִם וּבַרַךְ אֶת־עַמַּדָּ אֵת־יִשַּׁרָאֵל וִאֲת האַדַמַה אַשר נִתַתָה לָנוּ כַאֲשַר נִשבַּעוֹ לַאֲבתִינוּ אָרֵץ זַבַת חַלָב
 - Look down from Your holy abode, from heaven, and bless Your people Israel and the soil You have given us, a land flowing with milk and honey, as You swore to our fathers."
 - ואת־הַמִּשׁפַטִים ושַמַרת וּעשׂית אותם בכל־לבבך ובכל־נפשׁך:
 - commands you this day to observe הוהי commands you this day to observe these laws and rules; observe them faithfully with all your heart and soul.
- is your God, אַת־יִהוֹה הַאֱמַרִתְּ הַיִּוֹם לִהִיוֹת לְּלָ לֵאלֹהִים וַלָּלֶכֵת בַּדְרָכָיו וַלְשַׁמֹר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו:
 - in whose ways you will walk, whose laws and commandments and rules you will observe, and whom you will obey.
 - ולשמר כל־מצותיו:
 - has affirmed* this day that you are, as הוהי has affirmed* this day that you are, as promised, God's treasured people who shall observe all the divine commandments,
 - 19 וּלִתַתְךָ עַלְיוֹן עַל כָּל־הַגוֹיִם אֲשֵׁר עָשֶׂה לִתְהַלָּה וּלִשֵּׁם וּלִתְפָּאֲרֵת ולהיתך עם־קדש לַיהוָה אֱלהִיך כַאֲשֵׁר דְבַּר:
 - and that [God] will set you, in fame and renown and glory, high above all the nations that [God] has made; and that you shall be, as promised, a holy people to your God הוהי.

27

- וַיִצו משֵה ווִקנֶי יִשֹרָאֵל אַת־הָעָם לֵאמַר שַׂמר אַת־כַּל־הַמִּצוָה אַשֶּׁר אַנכֵי מצַוָה אַתכֶם הַיִּום:
- Moses and the elders of Israel charged the people, saying: Observe all the Instruction that I enjoin upon you this day.
- וָהַיָּה בַּיוֹם אֲשֵׁר תַעָברוּ אַת־הַיַּרבוּ אַל־הַאַבץ אַשֵּר־יִהוַה אַלהַיִּך נתו לך והקמת לך אבנים גדלות ושדת אתם בשיד:
- * As soon as you have crossed the Jordan into the land that your God הוהי is giving you, you shall set up large stones. Coat them with plaster

- וכָתַבַתְּ עַלֵיהֵן אֲת־כָל־הַבַרֵי הַתוֹרָה הַזָּאת בַעָבַרַךָ לִמַען אֲשֵׁר תְבֹא אַל־הָאַרֵץ אֲשֶר־יִהוָה אֱלֹהֵיךָ ו נתון לְּדָ אַרֵץ זָבַת חַלָב וּדְבַשׁ כַּאֲשֶׁר דבר יהנה אלהי־אבתיך לַך:
- and inscribe upon them all the words of this Teaching. When you cross over to enter the land that your God הוהי is giving you, a land flowing with milk and honey, as הוהי, the God of your ancestors, promised you—
- וֹהָיָהٌ בַּעָבַרְכָם אַת־הַיַּרְדֵּן תָּלִימוּ אַת־הָאַבָנִים הָאַלֵה אַשֵּׂר אָנכִי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד:
- upon crossing the Jordan, you shall set up these stones, about which I charge you this day, on Mount Ebal, and coat them with plaster.
- ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבלים לא־תניף עליהם בַרוַל:
- There, too, you shall build an altar to your God הוהי, an altar of stones. Do not wield an iron tool over them:
- אַבנים שלַמוֹת תבנה אַת־מוַבח יְהוָה אֵלהִיך וְהַעַלִּית עַלְיוֹ עוֹלת לַיהֹנָה אֱלֹהֵיךָ:
- you must build the altar of your God הוהי of unhewn* stones. You shall offer on it burnt offerings to your God הוהי,
- ווָבַחת שׁלָמִים וּאָכָלִת שַׂם ושַׁמַחת לפני יהוָה אֱלֹהִיךָ:
- and you shall sacrifice there offerings of well-being and eat them, rejoicing before your God הוהי.
- וַכַתַבַת עַל־הַאָבַנִים אַת־כַל־דִבַרֵי הַתוֹרָה הַזָּאת בַאֵר הַיטַב:
- And on those stones you shall inscribe every word of this Teaching most distinctly.
- וִידַבַּר משֵה והַכּהַנִים הַלוּוֹיִם אֶל כָּל־יִשֹרָאֵל לֵאמֶר הַסִכָּת וּ וּשֹׁמֵעֹ ישראל היום הגה נהנית לעם ליהנה אלהיך:
- Moses and the levitical priests spoke to all Israel, saying: Silence! Hear, O Israel! Today you have become the people of your God הוהי:
- 10 ושַמַעת בַּקול יִהוָה אֱלֹהַיך וִעשִית אֱת־מִצוֹתוֹ וִאֲת־חַלִּיו אֲשֵׂר אנכי מצוך היום:
 - Heed your God הוהי and observe the divine commandments and laws, which I enjoin upon you this day.
 - 11 וַיצַו משה אַת־הַעָּם בַיִּום הַהוּא לָאמר:
 - Thereupon Moses charged the people, saying:
- 12 אֶלֶה יַעָמָדוו לְבַרָךָ אֶת־הַעָם עַל־הַר גַּרְוֹים בַעבַרְכֶם אֵת־הַיַּרְדָן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן:
 - * After you have crossed the Jordan, the following shall stand on Mount Gerizim when the blessing for the people is spoken: Simeon, Levi, Judah, Issachar, Joseph, and Benjamin.
- וְאֶלֶה יָעַמְדִוּ עַל־הַקּלֶלָה בְּהָר עִיבֶל רְאוּבֵן גַּד וְאָעוֹר וּזְבוּלַן דָּן
- And for the curse, the following shall stand on Mount Ebal: Reuben, Gad, Asher, Zebulun, Dan, and Naphtali.
- וענו הלוים ואמרו אל-כל-איש ישראל קול רם: 14 The Levites shall then proclaim in a loud voice to all the people of Israel:
- 15 אַרור הַאִּישׁ אֲשֵר יַעֲשֵה פֶּסֶל וּמַסֶלָה תוֹעֲבַת יְהוָה מַעֲשֵה יְדֵי חְרַשׁ ושם בסתר וענו כל-העם ואמרו אמן:
 - Cursed be any party who makes a sculptured or molten image, abhorred by הוהי, a craftsman's handiwork, and sets it up in secret.—And all the people shall respond, Amen.

 - 16 Cursed be the one who insults father or אַרוּר מַקַלָּה אָבִיו וָאָמֵוּ וַלְּהַתְּעם אָמַן: mother.—And all the people shall say, Amen.

 - :אַמוּר כַל־הַעָם אָמַן Cursed be the one who moves a neighbor's landmark.—And all the people shall say, Amen.

- :אָמֶר כַּל־הָעֶם אָמֶן אַמְר בַּדְּרֶךְ וְאָמֶר כַּל־הָעֶם אָמֵן 18 Cursed be the one who misdirects a blind person who is underway.—And all the people shall say, Amen.
- *:אָרוּר מַטָּה מִשְׂפָּט גֵּר־יַּתְוֹם וְאַלְמִנֶה וְאָמֶר כָּל־הִּעָּם אָמְן: Sursed be the one who subverts the rights of the stranger, the fatherless, and the widow.—And all the people shall say, Amen.
- 20 Cursed be the [man] who lies with his father's wife, for he has removed his father's garment.* —And all the people shall say, Amen.
 - :אָמֶר כָּל־הָעֶם אָמְן אַמְר עִּם־כָּל־בְּהַמֶּה וְאָמֶר כָּל־הָעֶם אָמְן עִם־כָּל־בְּהַמֶּה וְאָמֶר כָּל־הָעֶם אָמְן Cursed be the one who lies with any beast.—And all the people shall say, Amen.
- :אָרְר שׁכֵבֹ עִם־אָחְתוֹ בַת־אִבְיו אָו בַת־אִבְיו אָו בְת־אָבְיו אָן בַת־אָבְיו אָן בַת־אָבְיו אָן בַת־אָבְיו אָן Cursed be the [man] who lies with his sister, whether daughter of his father or of his mother.—And all the people shall say, Amen.
 - :אָמְר כָּל־הָעָם אָמְן אָמְר כָל־הָעָם אָמְן 23 Cursed be the [man] who lies with his mother-in-law.—And all the people shall say, Amen.
 - :אָלּוּר מַכְה רֵעְהוּ בַּסְתֶר וְאָמָר כִּלֹ־הָעְם אָמְן (Israelite] in secret.—And all the people shall say, Amen.
 - :אָמֶר כָּל־הָעָם אָמְן Cursed be the one who accepts a bribe in the case of the murder of* an innocent person.—And all the people shall say, Amen.
- 26 עלור אֲשֶׂר לֹא־יָקִים אֶת־הַבְּרֶי הַתּוֹרָה־הַזְּאַת לַּעֲשַׂוֹת אוֹתֶם וְאָמֶר Cursed be whoever will not uphold the terms of this Teaching and observe them.—And all the people shall say, Amen.

28

- אַר לַעְשׁוֹת הַשְּׁמִע בְּקוֹל יְהֹוָה אֱלֹהֶיךְ לִשְּׁמִר לַעֲשׁוֹת (וְהָיָה אִם־שַׁמִל בְּקוֹל יְהֹוָה אֱלֹהֶיךְ לִשְּׁמִר לַעֲשׁוֹת (Now, if you obey your God הוהי to observe faithfully all the divine commandments which I עֶלְיוֹן עֶל כָּל־גּוֹיָי הָאָרֶץ:
 עֵלְיוֹן עֶל כָּל־גּוֹיִי הִאָּרֶץ:
 עליון עֶל כָּל־גּוֹיִי הִאָּרֶץ:
 עליון עוד ביי היי שׁבְּיִי הַאָּרֶץ:
 עליון עוד ביי היי אָרֶץ:
 עליון עוד ביי היי אָרֶץ:
- ב וּבְאוּ עַלֶּיךָ כָּל־הַבְּרָכְוֹת הָאֶלֶּה וְהְשִּׁיגֵךָ כֵּי תִשְׂמַע בְּקוֹל יְהֹוָה All these blessings shall come upon you and take effect, if you will but heed the word of your God הוהי
 - :בּתְּוֹךְ אַתְּה בַּשְּׂדָה בּשִּׁדָה בּשִּׁדָה בּשְּׁדָה בַּשְּׂדָה בַּשְּׂדָה בַּשִּׂדָה בַּשִּׂדָה בַּשִּׁדָה בַּשִּׂדָה Blessed shall you be in the country.
 - בּרִוּךְ פְּרִי־בִּטְנְךָ וּפְרָי אַדְמִתְךְ וּפְרָי בְהֶמְתְּךְ שֹׁנְר אֲלֹפֶיךְ Blessed shall be your issue from the womb, your produce from the soil, and the offspring of your cattle, the calving of your herd and the lambing of your flock.
 - :בְּרְוּךְ טַנְאֲדֶ וּמִשֹאַרְתְּךְ: 5 Blessed shall be your basket and your kneading bowl.
 - :בְּרִוּךְ אַתָּה בְּבֹאַרֶךְ וּבְרִוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ 6 Blessed shall you be in your comings and blessed shall you be in your goings.

- יתו יהוה את־איביר הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יָצאָו אַלֵּיךָ וּבשבעה דרַכִים יַנוּסוּ לפּנִיךָ:
- will put to rout before [your army] the enemies who attack you; they will march out against you by a single road, but flee from you by many* roads.
- יצו יהוה אתך את־הברלה באַסמיר ובכל משלח ידר וברכך בַאַבץ אַשר־יִהוַה אֵלהִיךַ נתוַ לַּךְ:
- will ordain blessings for you upon your barns and upon all your undertakings: you will be blessed in the land that your God הוהי is giving you.
- יִקימַךָּ יִהוָה לוֹ לִעָם קַדוֹשׁ כַּאֲשֵׂר נְשִׁבַע־לָךָ כֵּי תִשִּׁמֹר אַת־מִצְוֹתׁ יהוה אלהיך והלכת בדרכיו:
- will establish you as God's holy people, as was sworn to you, if you keep the commandments of your God הוהי and walk in God's ways.
- וראוֹ כַל־עַמֵי הַאְרֵץ כֵי שַם יהוָה נַקרָא עַלַיךָ וִיָראוּ מִמַךָ:
- And all the peoples of the earth shall see that הוה's name is proclaimed over you,* and they shall stand in fear of you.
- 11 וְהוֹתִרְךָ יְהֹוָהُ לְטוֹבָה בִּפְרָי בִטְנְךָ וּבִפְרָי בְהֶמְתְךָ וּבִפְרֵי אַדְמָתְרֶ על הַאַדַמַה אֲשֵׂר נִשבַע יְהוָה לַאֲבתִיךָ לַתַת לַךָ:
- will give you abounding prosperity in your issue from the womb, the offspring of your cattle, and the produce of your soil in the land that הוהי swore to your fathers to assign to you.
- יפתח יהוה ו לך את־אוצרו הטוב את־השמים לתת מטר־אַרצך 12 בַעַתוֹ וּלְבַרֶּךָ אֶת כַּל־מַעֲשֵׁה יַדָדָ וְהַלְוֹיִתְ גּוֹיֵם רַבִּים וְאָתָה לְא תַלְוָה:
 - will open for you that bounteous store, the heavens, to provide rain for your land in season and to bless all your undertakings. You will be creditor to many nations, but debtor to none.
- ּוּנְתָנָךָ יְהֹוָה לְרֹאשׁ וְלָא לְזָנָב וְהַיִּיתָּ רָק לְמַעְלָה וְלָא תִהְיֶה לְמַטָה כִי־תִשֹׁמֵע אֱל־מִצוֹת ו יָהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֵׂר אַנכִי מִצְוּךָ הַיִּוֹם לְשִׁמְר ולעשות:
- make you the head, not the tail; you will always be at the top and never at the bottom—if only you obey and faithfully observe the commandments of your God הוהי that I enjoin upon you this day,
- 14 ולא תסור מכל-הדברים אַשור אַנכי מצוָה אַתכם היום יִמִין ושמאול לַלָּכֶת אַחֶרֵי אֱלֹהֵים אַחַרִים לִעָבִדָם:
 - and do not deviate to the right or to the left from any of the commandments that I enjoin upon you this day and turn to the worship of other gods.
- וָהָיָה אָם־לָא תִשִּׁמֵע בִקוּל יִהוָה אֱלֹהֵיךָ לִשְׁמִר לַעֲשׁוֹת אֱת־כָּל־מִצוּתִיו וְחַקּתְיוֹ אֲשֶׁר אָנכִי מְצַוְּךָ הַיֻוֹם וּבָאוֹ עָלֶיךָ כָל־הַקּלָלְוֹת הָאֵלֶה והשיגוך:
- But if you do not obey your God הוהי to observe faithfully all the commandments and laws which I enjoin upon you this day, all these curses shall come upon you and take effect:
- 16 Cursed shall you be in the city and cursed shall אַרָוּר אַתָּה בַּעָיַר אַתָּה בַּעַיַר אַתָּה בַּעַיַר אַתָּה you be in the country.

 - :אָרָוּר טַנְאַדָ וּמִשֹאַרְתְּךָ 17 Cursed shall be your basket and your kneading bowl.
- 18 אָרִוּר פּרִי־בִטנַךָ וּפַרֵי אַדמַתַךָ שֹנֶר אֵלְפֵיךָ וִעשׁתִּרְת צאנֵךָ:
- Cursed shall be your issue from the womb and your produce from the soil, the calving of your herd and the lambing of your flock.
 - 19 אָרְוּר אַתָּה בִּבֹאַךָ וִאָרְוּר אַתָּה בִּצֵאתֶךָ:
- Cursed shall you be in your comings and cursed shall you be in your goings.

- 20 יְשַׁלֶּח יְהֹוָה וּ בְּּךָּ אֶת־הַמְאֵרָה אֶת־הַמְהוּמִה וְאֶת־הַמִּגְעֶּׁרֶת בְּכָל־מִשְׁלְּח יִדְדָ אֲשֶׁר תַּצְשֵׂה עָד הִשִּׁמֶדְךָ וְעִד־אֲבָדְךָ מַהֵּר מִפְּנֶי רְע מְעֵלְלֶּיךָ אֵשֵׂר עֵזִבִתְנִי:
 - י אההי will let loose against you calamity, panic, and frustration in all the enterprises you undertake, so that you shall soon be utterly wiped out because of your evildoing in forsaking Me.
 - 21 יַדְבָּק יְהֹוָה בָּךְ אֶת־הַדֶּבֶר עָד כַּלּתוֹ אְתְךָׁ מֵעל הָאֲדָמַה אֲשֶׂר־אַתָּה בא־שמה לרשתה:
 - 21 הוהי will make pestilence cling to you, until putting an end to you in the land that you are entering to possess.
 - 22 יַפְכָה יְּהוֶּה בַּשַּׁחֶפֶת וּבַקּחַת וּבַהַּלֶּקת וּבְחַרְחֻר וּבַחֶּרֶב. וּבַשַּׁהַפָּוֹן וּבַיֵּרְקוֹן וּרְדָפִוּךְ עָר אָבַדְרָ:
 - 22 הוהי will strike you with consumption, fever, and inflammation,* with scorching heat and drought, with blight and mildew; they shall hound you until you perish.
 - 23 וְהָיִוּ שָׂמֶיךָ אֲשֶׂר עַל־רֹאשׂןךָ נְחְשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׂר־תַחְתָּיךָ בַּרְזֶל:
 - 23 The skies above your head shall be copper and the earth under you iron.
 - 24 יִתְן יְהֹוָה אֶת־מְטָר אַרְצְךָ אָבָק וְעָפֶּר מִן־הַשָּמַׂיִם ֹיֵרֶד עָלֶיךָ עְד השַמִּדֵרָ:
- 24 הוהי will make the rain of your land dust, and sand shall drop on you from the sky, until you are wiped out.
 - 25 יִתֶּנְרָ יְהֹוָה וּ נִגַּףٞ לִפְנֵי איְבֶּיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחְדֹ תַצֵּא אֵלִיו וּבְשִּבְעָה דְרָכִים תָּנָוּס לִפְנֵיו וְהָיֵית לִזָעָוֹה לְכִל מַמְלְכִוֹת הָאָרֵץ:
 - 25 הוהי will put you to rout before your enemies; you shall march out against them by a single road, but flee from them by many* roads; and you shall become a horror to all the kingdoms of the earth.
 - וְהִיְתָה נִבְלָתְךָּ לְמָאֲלָל לְכָל־עִוֹף הַשַּׂמְיִם וּלְבֶהֶמֶת הָאָרֶץ וְאֶין מַחַרִיד:
- 26 Your carcasses shall become food for all the birds of the sky and all the beasts of the earth, with none to frighten them off.
- 27 יַכְלָה יְהוֶֹה בִשְּׂחָין מִצְלָיִם ()ובעפלים(]וּבַטְחֹלִים[וּבַנָּרָב וּבֶחֶרֶס אֲשֶׂר לֹא־תוּכַל לִהָרָפַא:
 - 27 הוהי will strike you with the Egyptian inflammation,* with hemorrhoids, boil-scars, and itch, from which you shall never recover.
 - 28 יַכְּכָה יְהֹלָה בְּשֹנָּעוֹן וּבְענָרָוֹן וּבְתִמְהְוֹן לֵבְב:
 - 28 הוהי will strike you with madness, blindness, and dismay.*
 - וְהִיִּיתִ מְמַשָּׁשׁ בְּצָהֲרַיִּם כַּאֲשֶּׁר יְמַשָּׁשׁ הְעוַר בָּאֲפַּלָה וְלָא תַצַלִית אֶת־הָּרָכֵיךְ וְהִיִּית אָךְ עְשַׂוּק וְגָזֵוּל כָּל־הַיָּמִים וְאֵין מושׁיע:
- 29 You shall grope at noon as the blind grope in the dark; you shall not prosper in your ventures, but shall be constantly abused and robbed, with none to give help.
- 30 אשָה תְאָרֵשׁ וְאִישׁ אַחֵרْ)ישגלנה(]יִשְׂכָבֶּנָה[בְּיִת תִבְנֶה וְלֹא־תֵשֶׂב בִּוֹ כָּרֶם תִּטָע וְלָא תְחַלְּלֶנוּ:
 - 30 If you [a man] pay the bride-price for a wife, another man shall enjoy her. If you build a house, you shall not live in it. If you plant a vineyard, you shall not harvest it.*
 - 31 שוֹרְךָּ טָבָוּחַ לְעִינֶּיךְ וְלָא תֹאכַלֹּ מִמֶּנוּ חֲמְרְךָ גַּזַוּל מִלְּפֶּנֶּיךְ וְלָא יִשׂוּב לָךְ צִאנָךְ נָתְנוֹת לָאיִבִּיךְ וַאֲין לָךְ מוֹשִׁיעֵ:
 - 31 Your ox shall be slaughtered before your eyes, but you shall not eat of it; your ass shall be seized in front of you, and it shall not be returned to you; your flock shall be delivered to your enemies, with none to help you.
 - 32 בַּנֶּיךָ וּבְנֹתֶּידָ נְתֻנִּים לְעָם אַחֵרֹ וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְכַלְוֹת אֲלֵיהֶם כָּל־הַיֻּוֹם וְאֶין לְאָל יִדָרָ:
 - 32 Your sons and daughters shall be delivered to another people, while you look on; and your eyes shall strain for them constantly, but you shall be helpless.

- קני, אַבְלּייְגִיעֲךֵ יֹאבָל עָם אֲשֶׂר לֹא־יָדֶעְתָּ וְהִיִּיתָ רָק עְשִׂוּק 33 A people you do not know shall eat up the produce of your soil and all your gains; you shall be abused and downtrodden continually,
 - :תָּרְאָה עִינֵיךָ אֲשֵׂר תִּרְאָה וּ וָהָיִיתְ מְשֹׁגָּע מִמַרְאָה עִינֵיךָ אֲשֵׂר תִרְאָה: 34 until you are driven mad by what your eyes behold.
- אַשֶּׁר לֹא־תוּכְל will afflict you at the knees and thighs with הוהי will afflict you at the knees and thighs with a severe inflammation, from which you shall never recover—from the sole of your foot to the crown of your head.
 - הוהי שׁלֵּרְ יְהוֹּה אֹתְךְ וְאָתְ־מַלְכְךָּ אֲשֶׂר תָּקִים עְלֶּיךָ אֶלֹּ־גּּוֹי אֲשֶׂר will drive you, and the king you have set will drive you, and the king you have set over you, to a nation unknown to you or your ancestors, where you shall serve other gods, of wood and stone.
 - יהְיָה לְמַשְל וְלִשְׂנִינָה בְּכֹל הְעָמִים אֲשֶׁר־יְנַהֶּגְךְ יְהֹוָה You shall be a consternation, a proverb, and a byword among all the peoples to which שֹמָה: drive you.
 - :הָאַרְבֶּה וּמְעָט תָאֶסׂף כִּי יַחְסְלֶנּוּ הָאַרְבֶּה אַ זְרֵע רָב תּוֹצֵיא הַשִּׁדְה וּמְעָט תָאֶסׂף כִּי יַחְסְלֶנּוּ הָאַרְבֶּה 38 Though you take much seed out to the field, you shall gather in little, for the locust shall consume it.
 - 39 Though you plant vineyards and till them, you shall have no wine to drink or store, for the worm shall devour them.
 - :יְתֶים יִהְיָוּ לְךְ בְּכֶל־גְּבוּלְּךְ וְשֶּׁמֶן לָא תְּלּוּךְ כִי יִשְׂל זֵיתְךְ: 40 Though you have olive trees throughout your territory, you shall have no oil for anointment, for your olives shall drop off.
 - :בְּעֶּים וּבְנָוֹת תּוֹלְיִד וְלֹא־יִהְיָוּ לָךְ כְּי יֵלְכְוּ בַּשֶּׂבִי 1 Though you beget sons and daughters, they shall not remain with you, for they shall go into captivity.
 - :פָל־עַצְךְ וּפְרָי אַדְמָתְךְ יְיָרֶשׁ הַצְּלָצְל The cricket shall take over all the trees and produce of your land.
 - אַעָּה מְעָלָה מִעְלָה מִעְלָה מִעְלָה מִעְלָה מִעְלָה מִעְלָה מְעָלָה מְעָלָה מִעְלָה מִיּיִים מְעִיּה מִיּיִים מְעִיּה מִיּים מִיּיִים מִינִים מִינִים מִינִים מִינִים מִינְים מִינִים מִּינְים מִינִים מִּינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִּינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מְינִים מְינִים מְינִים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מִינְים מְינִים מ
- ב: אַתְלְוְלֵּי וְאַתְּה לְּא תַלְוְנֵיּוּ הְוּא יִהְיֶה לְּרְאשׁ וְאַתְּה תְּהְיֶה לְוָנְבּׁי הְוּא יִהְיֶה לְוֹנְבּי הְוּא יִהְיֶה לְוֹנְבּי הְוּא יִהְיֶה לְוֹנְבּי הְוּא יִהְיֶה לְוֹנְבּי they shall be your creditors, but you shall not be theirs; they shall be the head and you the tail.
- או לְּלֵּוֹת הָאֵלֶּה וּרְדְפּוּדְ וְהְשִּׁיגוּדְ עָד הְשִּׁמְדְךְ עָד הְשִּׁמְדְךְ עָד הְשִּׁמְדְךְ עָד הְשִּׁמְדְךְ עִד הְשִּׁמְדְךְ עִדְּ הְשִּׁמְדְרָ עִדְּ הְשִּׁמְדְרָ עִדְּ הְשִּׁמְדְּ בְּלִּוֹת הָאֵלֶּהוֹרְ לְשִׁמְר מִצְּוֹתְיוּ וְחָקְתִיוּ אֲשֶׁרְ בִּילֹץ שִׁמְעִתְּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךְ לִשְׁמֶר מִצְוֹתְיוּ וְחָקְתִיוּ אֲשֶׁרְ בִּילֹץ שִׁמְעִתְ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךְ לִשְׁמֶר מִצְוֹתְיוּ וְחָקְתִיוּ אֲשֶׁרְ בִּילִי הְשִׁמְר מִצְוֹתְיוּ וְחָקּתְיוּ אֲשֶׁרְ בִּילִי בְּעוֹתְי מִצְוֹתְיוּ וְחָקְתִיוּ אֲשֶׁרְ בִּילִי בְּעוֹתְי מִצְוֹתְיוּ וְחָקּתְיוּ אֲשֶׁרְ בִּילֹץ שִׁמְר מִצְוֹתְיוּ וְחָקּתְיוּ וְחָקְּתְיוּ אֲשֶׁרְ בִּילְיוּ הָאֵלֶּה וּרְבְּפֹּר מְצְוֹתְיוּ וְחָקְתְיוּ וְחָקְתְיוּ וְחָקְתְיוּ אֲשֶׁרְ בִּיְרוֹ בְּיִבְּיוֹ בְּעִבְּיוּ בְּעִבְּר בִּיִיוּ וְחָקְתְיוּ וְחָקְתְיוּ בְּעִּתְר מִצְּוֹתְיוּ וְחָקְתְיוּ בְּעִבְּר בִּעִּבְּר בִּיִּבְּיוֹ וְחָקְתְיוּ וְחָקְתְיוּ אֲשֶׁרְ בְּעוֹב בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּר בְּעִבְּרְ בְּעִבְּיוּ בְּעִבְּרְ בְּיִר הְשִׁמְר בְּקוֹל יְהְנִבְּיִי וְחָקְתְיוּ וְחָקְתְיִי וּ אֲשֶׁרְ בְּחָלְיִי וְ הְשִׁמְרִים בְּבְּוֹל יְהְנִבְּיִים בְּבְּוֹל יְהְנִים בְּעִבּים בּבּיוּם בּיִים בּיִים בּיִים בּיִּבְּיִי בְּיִּרְיוּ בְּיִים בְּעִּבְּיִי בְּיִים בְּעִבְּיִים בְּיִבְּיוּ בְּעִיבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִּים בְּיִבְיּים בְּיִבְיוּ בְּעִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּעִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיוּ בְּבְּיִים בְּיִבְּיוֹיוּ וְחְקְּבְּיִּבְּיִים בְּיִבְּיוּ בְּיְבְּיִים בְּיִבְּיוּ בְּיִבְיּבְיּבְיּבְיּבְּיוּ בְּיִבְּיוּבְּיוּ בְּיִבְּיוּתְיּיִיוּ וְחְיִּיִילְיוּ בְּבְיּבְיבְּיוּ בְּיוּבְּיוּבְיבְּיוּתְייִיוּ וְחְיִיוּיוּ עְּיִים בְּיִבְּיוּתְייִים וּחְיִבְּיוּבְּיוּ בְּיִבְּיוּבְיּבְיוּבְיוּיוּ בְּיִים בְּיִבְּיבְּיוּ בְּבְיוֹבְיבְּבּיוּ בְּיִבְּיִבְּיוּבְּיבְיבְיוּבְייוּ וְחְיִבְיוּ בְּיבְבּיבּיבְיבְיבְּבְּיבְבְּבְּיבְּיוּ בְּיִבְּבְּבְּיבְיבְיבְּיבְּבְּבְיבְּבְבְּיוּבְיוּ בְּבְב
 - :וְהְיָוּ בְרֶ לְאִוֹת וּלְמוֹפֶּת וְבְוַרְעֲךָ עִד־עוֹלְם They shall serve as signs and proofs against you and your offspring for all time.
- in joy הות אָשֶׂר לֹא־עָבַּדְתָּ אֶת־יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ בְּשַׂמְחָה וּבְטַוּב לַבְב מֵרְב כְל: and gladness over the abundance of everything,

- 48 וְעָבַדְתָּ אֶת־איְבֶּיךָ אֲשֶּׁר יְשַלְּחָנוּ יְהוֹה בְּךְ בְּרָעָב וּבְצַמָא וּבְעֵירְם וּבְעֵירִם וּבְתַיֹּר עָל וְנָתַּן עָל בַּרְזֵל עַל־צַנָּאלֶךָ עָד השִׁמִידִוֹ אֹתְךֵ:
 - 48 you shall have to serve—in hunger and thirst, naked and lacking everything—the enemies whom אוהיי will let loose against you. [God] will put an iron yoke upon your neck until you are wiped out.
- ישָא יְהוָהֿ עֶלֶּידָ גָּוֹי מֵרָחֹלְ מִקצָה הָאְׁרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְאָה הַנְּשֶׂר גֿוי 49 אשׂר לא־תשמע לשנו:
 - 19 הוהי will bring a nation against you from afar, from the end of the earth, which will swoop down like the eagle—a nation whose language you do not understand,
 - :ןֹן נְעָר לְּא יָחְןֹן אָ פָנִים אֲשֶּׁר לֹא־יִשָּׂא פָנִים לְזָלָן וְנָעָר לְא יָחְןֹ
- 50 a ruthless nation, that will show the influential* no regard and the vulnerable* no mercy.
- לָּלָ פְּרִּי בְהֶמְתְּךֶ וּפְּרִי־אַדְמִתְךֶּ עָד הְשִּׁמְדֶּךְ אֲשֶּׂר לֹא־יַשְׂאִיר לְּךָ דָּגָן תִירִושׁ וִיצִּהְר שְגָר אָלָפֶיךְ וִעשׂתְרָת צֹאנָךְ עָד הַאֲבִידִוֹ אֹתְךְ:
 - 51 It shall devour the offspring of your cattle and the produce of your soil, until you have been wiped out, leaving you nothing of new grain, wine, or oil, of the calving of your herds and the lambing of your flocks, until it has brought you to ruin.
- וְהַצַּׁר לְךָ בְּכָל־שִּׁעְכֶּיִךְ עְד רָדֶת חֹמֹתֶּיָךָ הַנְּבוֹתַת וְהַבְּצֵּלוֹת אֲשֶׁר נִתְּן בֹּטָח בִּהָן בְּכָל־אַרְצַךָ וְהַצָּר לְךָ בְּכָל־שִׁעְלֵיךָ בְּלַל־אַרְצְךָ אֲשֶׂר נִתְּן יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ:
- 52 It shall shut you up in all your towns throughout your land until every mighty, towering wall in which you trust has come down. And when you are shut up in all your towns throughout your land that your God הוהי has assigned to you,
- וְאָכַלְתַּ פְּרִי־בִטְנְךָ בְּשַׂרְ בִּנֶּיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׂר נָתַן־לְךָ יְהֹנָה אֱלֹהֵיךָ בִּמַצוֹר וּבִמַצוֹק אֲשֶׂר־יָצֵיק לְךָ אֹיְבַךָ:
- 33 you shall eat your own issue, the flesh of your sons and daughters that your God הוהי has assigned to you, because of the desperate straits to which your enemy shall reduce you.
- הָאִישׁ הָרָךְ בְּךָ וְהֶעֶנְגֹ מְאֻד תַּרַע עִינְוֹ בְאָחִיוֹ וּבְאָשֶׁת חֵילּוֹ וּבְיֶתֶר בַּנָיו אֲשֶׂר יוֹתִיר:
 - 54 The householder* who is most tender and fastidious among you shall be too mean to his brother and the wife of his bosom and the children he has spared
- מִתָּת וּ לְאַחָד מֵהֶּם מִבְּשִׂר בָּנִיוֹ אֲשֶׂר יֹאכֵל מִבְלָי השְאִיר־לְוֹ כֵּל בְּמַצוֹר וּבְמַצוֹק אֲשֶׂר יָצִיק לְךָ אִיבְךָ בְּכָל־שְׁעֶרֶיךָ:
- 55 to share with any of them the flesh of the children that he eats, because he has nothing else left as a result of the desperate straits to which your enemy shall reduce you in all your towns.
- 56 הַרַכָּה בְךָ וְהָעֲנָנָה אֲשֶּׁר לְא־נִסְתָה כַף־רַגְלָה הַצָּג עַל־הַאְרֶץ מַהְתְעַנָג וּמֵרֶך תַרָע עִינָה בְאֵישׁ חֵילָה וּבִבְנָה וּבְבַנְה:
 - 56 And she who is most tender and dainty among you, so tender and dainty that she would never venture to set a foot on the ground, shall begrudge the husband of her bosom, and her son and her daughter,
- קריתאכלם וּבְשַּלְיָתְּה הַיּוֹצָת וּ מִבְּין רַנְלֶּיה וּבְבַנֶּיהֹ אֲשֶׂר תַּלֵד כִּי־תֹאכְלֶם בּחַכֵּר־כִּל בַּסְתֵר בִּמַצוֹר וּבִמַצוֹק אֲשֵּׂר יָצֵיק לְךָ אֹיִבְךָ בִּשֹּׁעֲרֵיךָ:
 - 57 the afterbirth that issues from between her legs and the babies she bears; she shall eat them secretly, because of utter want, in the desperate straits to which your enemy shall reduce you in your towns.
- 58 אָם־לֹּא תִשְׂמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי, הַתוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתֻבִים בַּסָפֶּר הַזֵּה לִּיִרִאָּה אֶת־הַשֵּׁם הַנָּכִבִּד וָהַנּוֹרֵא הַזָּה אֶת יִהוֹה אֱלֹהֵיךָ:
 - 18 If you fail to observe faithfully all the terms of this Teaching that are written in this book, to reverence this honored and awesome Name, your God הוהי,

- will inflict extraordinary plagues upon you הוהי 59 והפלא יהוה את־מַכְּתְרָ וְאֶת מַכְּוֹת וַרְעָךָ מַכְּוֹת גִּדְלֹת וְנָאֱמַנּוֹת וַחֲלַיִם רַעִים וְנֵאֱמַנִים:
 - and your offspring, strange and lasting plagues, malignant and chronic diseases—
- 60 bringing back upon you all the sicknesses of Egypt והַשִּיב בַּךְ אַת כַּל־מַדְוָה מַצְרַיִם אַשֶּׁר יָבְרַת מִפּנֵיהָם וְדָבַקוּ בַּךְ: that you dreaded so, and they shall cling to you.
- 61 גָם כָל־חֵלִי וִכָל־מַלָּה אֲשֵׂר לָא כָתוֹב בַּסְפֵּר הַתוֹרָה הַזָּאת יַעַלָם יְהוָה עַלֵּירָ עַד הְשָּׁמְרָךְ:
 - Moreover, הוהי will bring upon you all the other diseases and plagues that are not mentioned in this book of Teaching, until you are wiped out.
 - כי־לא שמעת בקול יהוה אלהיך:
 - ונשאַרתֵבֹ בַמתִי מְעָט תְּחָת אֲשַׁר הַיִּיתַם ככוכבי הַשַּמיִם לְרֵב 62 You shall be left a scant few, after having been as numerous as the stars in the skies, because you did not heed the command of your God הוהי.
 - 63 וֹהָיָה כַּאֲשֵׁר־שָׂשׁ יִהוָה עֲלֵיכָם לְהִיטִיב אֲתַכֶם וּלְהַרְבְּוֹת אֲתַכֶם כָּן יָשִׁישׁ יְהֹוָהֹ עֲלֵיכֶם לְהַאֲבֶיד אֶתְכֶם וּלְהַשַּׂמְיד אֶתְכָם וִנִסַחְתֶםׁ מֵעְל האַדַמַה אַשַר־אַתַה בַא־שַמַה לִרשַתַה:
 - And as הוהי once delighted in making you prosperous and many, so will הוהי now delight in causing you to perish and in wiping you out; you shall be torn from the land that you are about to enter and possess.
 - ַנַבְּרָיָם וּעָבַרִי וּעָבַר וּעָלֵים מַקצָה הָאָרֵץ וִעָד־קצָה הָאָרֵץ וִעְבַּרִתְּ וּעָבַּרִתְּ עַם אֵלהַים אַחַרִים אַשַר לא־יָדַעַת אַתַה וַאַבתִיך עַץ וַאָבַן:
 - will scatter you among all the peoples from one end of the earth to the other, and there you shall serve other gods, wood and stone, whom neither you nor your ancestors have experienced.*
 - 65 ובַגוֹיָם הָהֵם לָא תַרְגִּיעַ וִלֹא־יִהְיָה מַנְוֹחַ לְכַף־רָגַלָּךָ וַנָתַן יִהוֹנָה לְּךַ שם לַב רַגַּז וִכְלִיוֹן עִינַיִם וִדַאֲבוֹן נַפַּשׁ:
 - Yet even among those nations you shall find no peace, nor shall your foot find a place to rest. will give you there an anguished heart and eyes that pine and a despondent spirit.
 - וֹהָיָוֹ חַלֵּיךָ תַּלָאֵים לָךָ מַנַּגֵד וּפַּחַדָתְ לַיִּלָה וִיוֹמֶם וַלְא תַאַמִין 66
 - The life you face shall be precarious; you shall be in terror, night and day, with no assurance of survival.
 - 67 בַּבָּקָר תאמַר מִי־יִתֶן עַרֵב וּבַעָרֵב תאמַר מִי־יִתָן בַּקָר מפַחַד לבבר אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה:
 - In the morning you shall say, "If only it were evening!" and in the evening you shall say, "If only it were morning!"—because of what your heart shall dread and your eyes shall see.
 - וָהֵשִיבַךָּ יִהוָה ו מִצַרַּיִם בָּאַנִיוֹת בַּבַּבַרָ אֲשֵׁר אָמַרתִי לִךָּ לא־תֹסִיף עוד לרִאֹתָה וְהִתְמַכַּרְתֵּם שָם לְאִיְבֶיךָ לַעֲבָדָים וְלִשִּׁפְּחְוֹת ואין קנה:
- will send you back to Egypt in galleys, by a route which I told you you should not see again. There you shall offer yourselves for sale to your enemies as male and female slaves, but none will buy.
- אַלֵה דברֵי הַבּרִית אַשַר־צוָה יִהוָה אַת־מֹשַׂה לִכְרֶת אַת־בּנֶי יִשֹׁרָאֵל באַרֶץ מוֹאָב מַלְבַד הַבַּרִית אֲשֶׁר־כַּרָת אָתָם בַחרב:
 - * These are the terms of the covenant which commanded Moses to conclude with the Israelites in the land of Moab, in addition to the covenant which was made with them at Horeb.

- וַיִּקְרָא מֹשָׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאָל וַיָּאמֶר אֲלֵהַם אַתָּם רְאִיתֶּם אַת כָּל־אֲשֶׁר עשה יְהֹוָה לְעִינִיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפַרְעָה וּלְכָל־אֲבָדִיו וּלְכָל־אַרְצִוֹ:
- 1 Moses summoned all Israel and said to them: You have seen all that הוהי did before your very eyes in the land of Egypt, to Pharaoh and to all his courtiers and to his whole country:
- הַמַסוֹת הַגְּדֹלִת אֲשֶׂר רָאִוּ עֵינְיךָ הָאֹתְת וְהַמֹפְתְים הַגְּדֹלִים הָהָם:
- the wondrous feats that you saw with your own eyes, those prodigious signs and marvels.
- ּוְלֹא־נָתַן יְהוֹנָה לָכֶם לֵבַ לְדַעַת וְעֵינָיִם לִרְאוֹת וְאָזְנַיִם לִשְׂמֻע עְד הִיּוֹם הַזָּה:
- 3 Yet to this day הוהי has not given you a mind to understand or eyes to see or ears to hear.
- וָאוּלֶךְ אֶתְכֶם אַרְבִּעִים שַׂנָה בַּמִדְבֵּר לְא־בַלִּוּ שַׂלְמְתֵיכֶם מֵעֲלֵילֶם וַנַעלִךָ לָא־בַלִתָה מֵעָל רַגַלֵּך:
- 4 I led you through the wilderness forty years; the clothes on your back did not wear out, nor did the sandals on your feet;
- לֶחֶם לָא אֲכַלְתֶּׁם וְיָיִן וְשַׂכָר לָּא שְׂתִיתֵּם לְמַׁעֵן תְּדְעוּ כִּי אֲנֶי יִהֹוָה אֲלֹהִיכָם:
- 5 you had no bread to eat and no wine or other intoxicant to drink—that you might know that I הוהי am your God.
- וַתְּבְאוּ אֶל־הַמִּקוֹם הַזְּה וַיֵּצָא סִיחוֹן מֶלֶרְ־חֶּשֶׁבּוֹן וְעוֹג מֶלֶרְ־הַבְּשׁוֹ לִקרָאתִנוּ לִמִלְחַמָה וַנָּכָם:
- 6 When you reached this place, King Sihon of Heshbon and King Og of Bashan came out to engage us in battle, but we defeated them.
- וַנִּקָּחֹ אֶת־אַרְצָּׁם וַנִּתְּנָה לְנַחֲלָה לָראוּבֵנִי וְלַנָּדֶי וְלַחֲצִי שֶׁבֶט הַמַנשִי:
- 7 We took their land and gave it to the Reubenites, the Gadites, and the half-tribe of Manasseh as their heritage.
- ּוּשְׂמַרְתֶּם אֶת־הַבְרֵיּ הַבְּרֵית הַזֹּאת וַצְשִּיתֶם אֹתֶם לְמַעַן תַשִּׂבִּילוּ אֶת כִּל־אֲשֵׂר תַעֲשִוּן:
- 8 Therefore observe faithfully all the terms of this covenant, that you may succeed in all that you undertake.